

УДК 657.6

Н. Г. Фатюха,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
О. Є. Карлюга,
магістрантка спеціальності «Облік та аудит»,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто сутність внутрішнього аудиту витрат, визначені етапи його проведення. Представлено програму внутрішнього аудиту витрат та визначено зміст аудиторських процедур.

The essence of the internal audit cost is considered in the article. The stages of its operation are also defined. The programme of the internal auditing costs is given in it and the content of auditing procedures are determined too.

Ключові слова: внутрішній аудит, внутрішній аудит витрат, підприємство, етапи внутрішнього аудиту витрат, програма аудиту витрат.

Key words: internal audit, internal auditing costs, the enterprise, stages of the inside auditing costs, programme of the internal auditing costs.

Актуальність проблеми. Діяльність будь-якого підприємства неможлива без витрат, що можуть бути пов'язані як із виробництвом, так і з управлінням даним суб'єктом господарської діяльності. На основі даних про розмір та види витрат працівники управлінського апарату підприємства одержують інформацію про використання ресурсів, унаслідок чого з'являється можливість здійснювати контроль та регулювати процес виробництва, приймати оптимальні управлінські рішення.

Одним із напрямків удосконалення управління витратами є проведення внутрішнього аудиту, з допомогою якого виявляються незаконні та нецільеспрямовані витрати. Подальший розвиток внутрішнього аудиту вимагає вирішення питань, пов'язаних з подальшим його удосконаленням на законодавчому рівні та організаційних питань, пов'язаних з його проведенням.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідженню сутності внутрішнього аудиту присвячені наукові праці українських вчених, зокрема: М. Білуха, О. Бородкін, Ф. Бутинець, А. Богомолов, М. Васильєва, Н. Грицак, Т. Каменська, О. Кіреєв та ін., в яких відзначено, що внутрішній аудит є особливою формою контролю, основою планування обсягу незалежного зовнішнього аудиту та обумовлений внутрішніми проблемами підприємства.

Міжнародний стандарт аудиту МСА 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту» визначає внутрішній аудит як діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання як відділ цього суб'єкта господарювання. Його функції охоплюють, серед іншого, перевірку, оцінювання і моніторинг адекватності і ефективності внутрішнього контролю [1, с. 581].

Російські вчені, як Т. Дубровіна, В. Сухов та А. Шермет визначають, що внутрішній аудит – елемент внутрішнього контролю на підприємстві, який здійснюється спеціально призначеним персоналом у рамках підприємства [2].

Підручник АССА (Асоціація Присяжних Сертифікованих Бухгалтерів) за редакцією аудиторів Великобританії визначає внутрішній аудит як оціночну діяльність, встановлену менеджментом для аналізу системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, що є окремою службою підприємства. За допомогою цього виду аудиту здійснюється аналіз і моніторинг систем та подаються рекомендації щодо їхнього вдосконалення [3, с.375].

Аналізуючи різні погляди вітчизняних та закордонних спеціалістів можна дійти висновку, що під внутрішнім аудитом розуміється організована на підприємстві незалежна система контролю, що діє в інтересах власника та керівника підприємства. Ця діяльність регламентована внутрішніми документами і її метою є оцінка якості керування, додержання встановленого порядку здійснення бухгалтерського обліку, правильність складання фінансової звітності та надійність функціонування системи внутрішнього контролю.

Проте питанням внутрішнього аудиту витрат на підприємствах не розглядаються на достатньому рівні та потребують подальшого дослідження.

Мета роботи є теоретико-методологічне опрацювання напрацювань із застосування внутрішнього аудиту, зокрема витрат та визначення основних його етапів проведення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній аудит розглядається як невід'ємна частина загальної системи внутрішнього контролю. Він стає одним із основних інструментів підвищення ефективності управління підприємствами. Серед усіх елементів управління (прогнозування, планування, регулювання, контроль, аналіз, стимулювання) саме контроль дає реальну оцінку стану підприємства.

Метою внутрішнього аудиту є удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення й мобілізація резервів його зростання. Створення служби внутрішнього аудиту переслідує удосконалення організації та управління виробництвом, виявлення й мобілізація резервів його зростання з метою покращення кінцевих результатів.

Основне завдання внутрішнього аудиту — забезпечити ефективність функціонування всіх підрозділів підприємства на всіх рівнях управління, також захистити законні майнові інтереси підприємства та його власників.

На наш погляд, запровадження системи внутрішнього аудиту необхідно здійснювати таким чином, щоб відповідність була покладена на визначену особу чи спеціальний відділ.

Структура внутрішнього аудиту підприємства включає три елементи: умови проведення аудиту, систему бухгалтерського обліку і процедури аудиту. Кожний елемент розуміють як наявність правил, процедур, методики і документації, розроблених для захисту своїх коштів, отримання надійної інформації з фінансів, підвищення ефективності роботи і дотримання відповідних вимог. У поєднанні всі перераховані елементи структури внутрішнього контролю забезпечують підприємству зниження небажаного ризику ділової і фінансової діяльності.

Основну увагу внутрішньому аудиту слід приділяти перевірці тих показників фінансово-господарської діяльності підприємства, які можуть позитивно вплинути на ефективність виробництва. Тому дослідження особливостей цілей і завдань внутрішнього аудиту витрат на виробництво, організації та технології його проведення на підприємстві є актуальними.

З цією метою необхідно створити систему контролю, яка має бути спрямована на попередження відхилень від нормативно-правових актів чи зловживань, насамперед досліджувати господарські операції, які мають бути документально оформлені й своєчасно відображені в облікових регістрах та у фінансовій звітності.

Витрати-це зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [4].

Для організації внутрішнього контролю витрат на підприємстві необхідно здійснювати регулярний контроль правильності їх формування. Етапи перевірки представлені на рис.1.

Рис. 1. Етапи проведення внутрішнього аудиту витрат підприємства

Внутрішній аудитор повинен спланувати свою роботу так, щоб правильно і своєчасно завершити аудиторську перевірку. Для виконання плану аудитор повинен підготувати в письмовій формі програму аудиторської перевірки.

Програма аудиту - це документ, що містить: завдання аудиту для конкретного об'єкта (системи контролю певних господарських операцій, залишків на рахунках бухгалтерського обліку, циклу господарських операцій тощо); процедури, необхідні для виконання поставлених завдань; обсяги і терміни їх виконання [5].

Особливістю внутрішнього аудиту є його здійснення на підприємстві безперервно, що дозволяє своєчасно виявити систематичні недоліки в роботі персоналу та попередити їх появу в майбутньому.

Внутрішній аудит витрат є системним і строго документальним, безперервним, універсальним (суцільним) заходом.

Розглянемо програму внутрішнього аудиту витрат підприємства (табл. 1).

Таблиця 1.
Програма проведення внутрішнього аудиту витрат підприємства

Дії внутрішнього аудитора	Джерела інформації
Перевірка достовірності синтетичного обліку аналітичному обліку	Головна книга по рахунках 10,20, 644, 70, 90, 91 підрозділів, первинні документи
Перевірка дотримання вибраного методу обліку витрат підприємства	Облікова політика, облікові регістри, первинні документи
Перевірка правильності віднесення витрат на об'єкт обліку	Облікова політика, облікові регістри, первинні документи
Перевірка правильності віднесення матеріальних витрат на собівартість продукції	Картки складського обліку, накладні на внутрішнє переміщення, лімітно-забірні картки, відомості з обліку матеріалів
Перевірка правильності віднесення витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи на собівартість продукції	Табель обліку робочого часу, наряд на відрядну роботу, обліково- платіжна відомість
Перевірка правильності віднесення сум нарахованої амортизації на основні засоби на собівартість продукції	Розроблена таблиця розрахунку суми зносу основних засобів
Дії внутрішнього аудитора	Джерела інформації
Перевірка правильності обліку та списання витрат допоміжного виробництва	Картки складського обліку, накладні на внутрішнє переміщення, наряд на відрядну роботу, табель обліку робочого часу, обліково- платіжна відомість
Перевірка правильності обліку та списання накладних витрат	Договори, рахунки-фактури, платіжні доручення
Перевірка правильності обліку незавершеного виробництва	Облікова політика, облікові регістри, первинні документи
Перевірка правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій витрат виробництва	Облікова політика, робочий план рахунків, облікові регістри, Головна книга

Для збору аудиторських доказів застосовуються різні процедури. Аудиторська процедура - це певний порядок і послідовність дій аудитора для отримання необхідних аудиторських доказів на конкретній ділянці аудиту. Аудитор отримує аудиторські докази за допомогою застосування однієї чи кількох із вказаних процедур: перевірка; спостереження; опитування та підтвердження; підрахунок; аналітичні процедури [6].

При проведенні перевірки вивчаються та перевіряються бухгалтерські регістри, документи чи матеріальні активи на правильність складання, оформлення документів, своєчасність, точність та повноту відображення в обліку.

За допомогою процедур спостереження, опитування та підтвердження, що полягає в нагляді за процесами чи процедурами, які виконуються іншими особами, в пошуку інформації, яку можна отримати від обізнаних осіб підприємства чи за його межами одержують підтверджувальну інформацію, яка міститься в бухгалтерських регістрах.

Процедура підрахунку полягає в перевірці арифметичної точності первинних документів і регістрів обліку або в самостійному здійсненні підрахунків. Отримуємо підтвердження правильності обрахунку витрат та проведення інвентаризації на підприємстві.

Аналітичні процедури передбачають аналіз найважливіших показників і співвідношень, включаючи підсумкове дослідження відхилень і взаємозв'язків, що суперечать іншій інформації, які стосуються даної справи, або відхиляються від очікуваних показників. Це досягається за допомогою розрахунку коефіцієнтів, співставлення залишків на рахунках за різні облікові періоди.

Висновки з даного дослідження. В результаті проведеного дослідження ми прийшли до висновку, що під внутрішнім аудитом розуміється організована на підприємстві незалежна система контролю, що діє в інтересах власника та керівника підприємства. Ця діяльність регламентована внутрішніми документами і її метою є оцінка якості керування, додержання встановленого порядку здійснення бухгалтерського обліку, правильність складання фінансової звітності та надійність функціонування системи внутрішнього контролю.

Для організації внутрішнього контролю витрат на підприємстві необхідно здійснювати регулярний контроль правильності їх формування. До етапів проведення внутрішнього аудиту витрат підприємства віднесено: об'єкт, мета, задачі, принципи організації, методи проведення, узагальнюючі процедури.

Належна організація внутрішнього аудиту витрат сприяє більш детальній перевірці використання, обліку і управління витратами на підприємстві.

Таким чином, ефективний внутрішній аудит витрат сприятиме функціонуванню ефективної системи бухгалтерського обліку, запобігатиме виникненню порушень, сприятиме успішному розвитку компанії в умовах жорсткої конкурентної боротьби та посилення впливу різного роду ризиків на діяльність підприємства.

Література:

1. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики : видання 2007 року / [Пер. з англ. мови О. В. Селезньов, О. Л. Ольховікова, О. В. Гик, Т. Ц. Шарашидзе, Л. Й. Юрківська, С. О. Куліков. – К. : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2007. – 1172 с.
2. Голяш І. Особливості сучасного стану системи контролю та необхідність її реорганізації / І. Голяш, Л. Будник // Проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу, контролю та аудиту у сфері надання послуг: Матер. міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 груд. 2005 р. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – С. 11-15.
3. АССА за редакцією аудиторів Великобританії АССА : [учеб. Аудиторів Великобританії]. К., 2001.- 400с.
4. Аудит - Утенкова К.О. [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://pidruchniki.ws/1409062142163/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/audit_-_utenkova_ko.
5. Практичний курс внутрішнього аудиту - Немченко В.В. . [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1246122036906/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/planuvannya_roboti_vnutrishnogo_auditora.
6. Аудит. В. Я. Савченко. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/Audit/Glava8/R8p3.htm>.
7. Каменська Т.О. Наукове визначення сутності внутрішнього аудиту/Т.О. Каменська//Науковий вісник. Збірник наукових праць.-2010.-№3 (28).-С.14-17.
8. Жалтырова О.И. Внутренний аудит затрат на производство/ О.И. Жалтырова. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://be5.biz/ekonomika1/r2010/01466.htm>.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"